

Samleskinnen

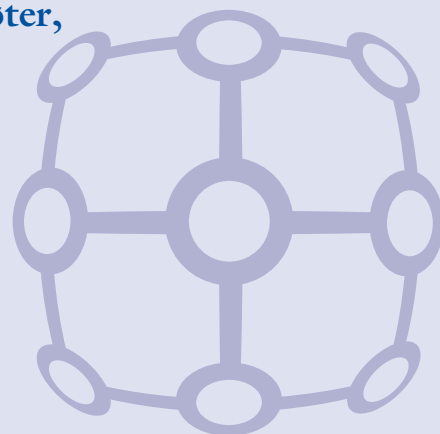
Medlemsblad for Rogaland Elektromontørforening

Lærlingene med Egil Willy Kristensen og ungdomsrepresentant Kenneth Skog.

Dette er noe av det du kan lese om i Samleskinnen:

Landstariffkonferansen, lærlinger,
solstomer, presentasjon av Rønning Elektro,
invitasjon til fagforeningens julemøter,
ungdom i sikte og
FKE-konferanse

Samleskinnen

Utgitt av:

Rogaland Elektromontørforening

Lagårdsveien 124

4011 Stavanger

Mandag–fredag 08.00–15.30

Hjemmeside: www.rele.no

E-post: firma-post@rele.no

Telefon:

Stavanger 51 84 04 50

Haugesund 52 71 31 38

Faks:

Stavanger 51 84 04 80

Haugesund 52 71 79 98

Leder:

Øivind Wallentinsen 51 84 04 53

Mobil: 908 97 703

E-post: wallentinsen@rele.no

Kontormedarbeider:

Anne Marie Haug Moen 51 84 04 50

E-post: amh.moen@rele.no

Organisasjonssekretær:

John Helge Kallevik

Tlf.: 51 84 04 54

Mobil: 908 97 701

E-post:

jhkallevik@rele.no

Egil Willy Kristensen

Tlf.: 51 84 04 52

Mobil: 908 77 702

E-post:

kristensen@rele.no

Annonse:

Ta kontakt med Stavangerkontoret.

Deadline:

Nr. 4-2009 = 27. november

Nr. 1-2010 = 19. mars

Nr. 2-2010 = 11. juni

Nr. 3-2010 = 24. september

Nr. 4-2010 = 26. november

I posten ca. 4 uker etter deadline

Ettertrykk med gjengivelse av kilde tillates.

Redaktør: Kai Christoffersen

Mobil nr.: 930 22 923

E-post: kaichr@losbynett.no

Redaksjonen: Arbeidsutvalget

Opplag: 2.200

Trykk: Kai Hansen, Stavanger

Leder

Jeg vil starte med Stortingsvalget og regner med at de fleste har fått med seg at de rød/grønne partiene fikk fornyet tillit. Flertallet til de rød/grønne var denne gangen mindre en ved valget i 2005. Det er etter min mening et varsku om at den nye regjeringen må føre en politikk som treffer arbeidsfolk på en bedre måte. Valgdeltakelsen var på ca. 77%, selv om en del mener det er ganske bra vil jeg minne om at de som ikke stemte utgjør det mer enn det nest største partiet ved årets valg. Jeg mener vi fikk det beste resultatet ut av det som var mulig. De diskusjonene, som jeg har vært med i både før og etter valget, peker allikevel i en retning av at det burde vært mulig å fått til mer. Mange med meg mener at vi i Norge i dag mangler et parti som taler vanlige arbeidsfolks saker. Nettopp det faktum at mange savner et slik parti kan forklare hvorfor det er så mange hjemmesittere. Spørsmålet det må være legitimt å stille er om det snart er på tide å danne ett nytt parti som nettopp tar utgangspunkt i arbeidsfolks saker. Jeg tror det er en mer fruktbar vei å gå enn å ha tro på å endre noen av de eksisterende partiene så mye at de kan passe inn i en slik beskrivelse. Jeg mener at et nytt parti med utgangspunkt som beskrevet tidligere vil ha god mulighet for å bli en maktfaktor i norsk politikk. Før vi er der vil den viktigste jobben til både fagforening og medlemmer generelt være å påvirke de rød/grønne til å gå i rett retning. Det betyr at vi må bruke de mulighetene vi får til å diskutere våre saker med de.

Da skal jeg gå over til en aktuell sak som krever at vi bruker de politiske kontaktene vi har for å få et godt resultat. Jeg er da over på forskriftsaken, altså revisjonen som pågår av forskrift om kvalifikasjonskrav for elektrofagfolk. Forskriften planlegges sammenslått med nåværende registreringsforskrift for elektroforetak. Et fokus vi må ha er at den nye forskriften også skal ha et stort fokus på kvalifikasjonene til den enkelte elektrofagarbeider. I tillegg har vi, slik det ser ut nå, noen problemområder. Det ene er at det er store krefter i sving for at ikke den nye forskriften skal kreve at elektrofagarbeideren er ansatt i samme bedrift som installatøren slik nåværende forskrift krever. Hvis denne bestemmelsen ikke blir videreført vil en ny forskrift i stor grad åpne for kontraktørvirksomhet. Jeg mener selvfølgelig ikke at med å opprettholde nåværende bestemmelse ang ansettelsesforhold så skal vi samtidig ulovlig gjøre innleie. I forhold til innleie mener jeg det må være slik at det er anledning til å leie elektrofagfolk fra bedrifter som er omfatta av forskriften og at utleiende bedrift også har egenproduksjon. Det siste av de større problemområdene jeg ser i en revidert forskrift er godkjenning av elektrofagfolk som har sin utdanning fra annet EU/EØS land. Dette forholdet er regulert i ett generelt EU-direktiv med noen for slappe formuleringer i forhold til elektrobransjen. På dette feltet må vi ha politikerne på banen slik at de både kan forstå viktigheten av at det må være strenge krav, samt at de også ut fra sikkerheten både til arbeiderne og brukerne vil utfordre Eu-direktivet ved å tillate en forskrift som stiller strengere krav enn det generelle Eu-direktivet. EU-diriktivet åpner for å stille strengere krav på visse betingelser, men Norge har ikke akkurat utmerket seg med å benytte seg av slike muligheter. Vi får gjøre vårt for at vi buker muligheten denne gang. Jeg tror ikke vi får gjennomslag på de områdene jeg har nevnt uten kamp, så her må alle starte diskusjonen og gjøre seg klare.

Tilslutt vil jeg si litt om landstariffkonferansen (LTK). Rogaland Elektromontørforening står som arrangør av LTK i år. LTK arrangeres foran hvert hovedoppgjør og går på rundgang blant fagforeningene og distriktene i EL & IT forbundet. Vi fik konferansen denne gang i forbindelse med at vi er hundre år i år, noe som vi håper skal prege arrangementet. Sakspapirene til konferansen er kommet i skrivende stund og det er godt over 400 forslag. Konferansen skal utav dette vedta kravene og prioriteringene til tariffoppgjø-

forts. side 3

Innhold

<i>Lederen har ordet</i>	2
<i>Redaktørens hjørne</i>	3
<i>Grillparty distrikt Rogaland</i>	4-5
<i>Tale og debatteknikk</i>	6
<i>Presentasjon av våre deltakere til Lands Konferansen</i>	7-9
<i>Bedriftspresentasjon Rønning Elektro AS</i>	10
<i>EVU konferanse på Sørmarka</i>	11
<i>Solstormsaktiviteter og strømstans</i>	12-14
<i>Torger Nordbo</i>	14
<i>Informasjon fra utvalgene</i>	15-16
<i>Oslo konferansen den 1. - 3. september</i>	17
<i>Innbydelse til kurs, aktiviteter, julemøter og halvårsmøte</i>	17
<i>Sudoku</i>	18
<i>Stafettpinnen</i>	19
<i>Halvårsmøte i Rogaland Elektromontørforening</i>	19
<i>Klubbtilskudd</i>	20
<i>Nytt direktiv på vei</i>	20
<i>Forbundets oljeutvalg på studietur til Dublin</i>	21
<i>Lærlingemøter avholdt i Rogaland</i>	22-23
<i>Internasjonal konferanse om skiftarbeid og helse</i>	24
<i>Arbeidsløshet i Norden målt i prosent etter arbeidsstyrken</i>	24
<i>Ungdom i sikte</i>	25
<i>Sosial dumping</i>	25
<i>Besøk hos medlemmene på Kårstø</i>	26-27
<i>Lærlingspalten</i>	28
<i>Makt eller avmakt arbeidstakermed- virkning i Petroleumsvirksomheten</i>	29
<i>Utdanningskonferanse 29.9.-1.10.2009 på Quality Hotell Airport, Gardemoen</i>	30
<i>Utdanningskonferansen 2009.09.29. FKE/FOE</i>	31
<i>Invitasjon til julemøter i Haugesund og Stavanger</i>	32

Redaktørens hjørne

Da var ennå en utgivelse av Samleskinnen overlevert trykkeriet for utsendelse til medlemmene, som jeg håper finner mye spennende å lese om.

Samleskinnen har startet en ny artikkelserie som går på å presentere bedrifter og deres ledelse og tillitsvalgte. Vi håper dette kan være en fin måte å få frem samarbeidet i bedriftene og hva deres fokus områder er.

Som ventet holder den store aktiviteten i fagforeningen seg og det er mange konferanser våre tillitsvalgte har deltatt på og skal delta på. Vi håper å få presentert de fleste med tekst og bilder. I tillegg er det mange saker lokalt som skal løses av det mer dagligdagse slaget. Men det er viktig at denne jobben også går greit for våre medlemmer og det er ikke få saker våre organisasjonssekretærer må ta opp med de forskjellige bedriftene.

Redaksjonen vil fortsatt etterlyse saker som medlemmene er opptatt av eller lokale saker som foregår i klubb og bedrift. Skal vi skrive om disse sakene må vi først få en orientering om hva som skjer.

Samleskinnen har snakket med våre delegater til Landstariffkonferansen og fått deres kommentarer på forventinger og hvilke saker de ønsker å sette fokus på. Tariffkonferansen vil bli dekket meget godt i neste nummer av Samleskinnen som går i trykken i god tid før jul. Da har vi også hatt våre julemøter og håper mange av medlemmene finner tid til deltakelse. Samleskinnen vil i første nummer i 2010 gi alle som har gitt gaver til julemøtene få anledning til å profilere sin virksomhet med logo og navn, helt uten kostnader!

*Hilsen.
Kai Chr.*

***Fagforeningens styrke,
er din sikkerhet!***

forts. fra side 2

ret i 2010. Jeg både tror og mener at det er på sin plass at krav om bedre arbeidstidsrotasjoner på land (ved redusert ukentlig arbeidstid), endring av offshorerotasjonen til fast 14-28, heving av Landsoverenskomstens §3A sats opp til reelt nivå (en økning på 35,- til 40,- kr timen, dette vil ikke koste noe da pengene tas fra §3E bestemmelsen) samt kampen mot sosial dumping vil være krav som blir mye diskutert på konferansen. De samme kravene, tror og mener jeg, vil få sin plass blant de prioriterte kravene, men det er selvfølgelig konferansen som tilslutt avgjør dette.

Jeg vil med dette ønske alle som kommer til LTK velkommen til Stavanger. Til alle vil jeg oppfordre til at vi står sammen å sloss til vi oppnår de resultatene vi ønsker oss.

Øivind

Grillparty distrikt Rogaland

Av: Kai Christoffersen

EL&IT forbundet er blitt 10 år og distrikt Rogaland markerte dette med å invitere medlemmene til grillfest på fagforeningshuset i Lagårdsveien. Biler var ryddet bort og stor grill var på plass, slik at det skulle bli mulig å bruke parkeringsplassen til festligheter.

Det var ordnet med skjenkebevilling fra politiet og stor grill var lånt fra Park Inn hotell, så alt lå til rette for at medlemmene skulle få en flott kveld. Ca 40 medlemmer fant veien til sommerfesten som kunne hatt mange flere besøkende. Distriktet har tidligere forsøkt seg med medlemsmøte på revystedet Stavangeren, men også deltakelsen der har vært veldig variert. Med å ha grillparty på fagforeningshuset, så blir kostnadene veldig lave og det blir enklere å håndtere om det kommer 40 eller 150 medlemmer. Innleid underholdning var veldig populært og Maria Jacobsen underholdt med sang senere på kvelden, så kanskje vi klarer oss med egne resurser til neste sommerfest?

Distriktsstyret håper i hvert fall at det var en flott kveld for de som deltok, slik at det kan bli enda flere deltakere til neste sommer.

God underholdning og feststemning.

Maria Jacobsen sang og underholdt senere på kvelden i fagforeningens møterom.

Rolf Bersås sender tekstmeldinger og griller samtidig.

Ca. 40 medlemmer fant veien til distriktets sommerparty.

Medlemmer fra Lyse fant veien til Lagårdsveien.

Tale og debatteknikk

Av: Kai Christoffersen.

10 deltakere var med på distriktets kurs i tale og debatteknikk den 24 og 25. september.

Aktive og flinke deltakere på kurs i tale og debatteknikk.

I tillegg var det fokus på dirigentenes rolle og praktisk gjennomføring av møter i klubb, fagforening, representantskap og landsmøter. Med bedre kjennskap til hvordan og når en ber om ordet i denne type forsamlinger, jo større er tryggheten på at budskapet fra talerstolen kommer godt frem. Dermed startet kurset med gjennomgang og diskusjon omkring forretningsorden og hvordan man kan forberede seg i forkant. Første oppgave til deltakerne kom med å presentere seg fra talerstolen og målet var at presentasjonen skulle være så nærme to minutter som mulig. Ingen enkel oppgave men alle klarte seg meget bra.

Kurset gikk videre med fokus på å gjøre de rette ting for å kunne ha en god fremleggelse fra talerstolen. Forberedelser er svært viktige og alle var enige i at det kunne gjøres mye i forarbeidet, slik at tryggheten til saken og sitt eget manuskript ble best mulig. Med litt øvelse og da helst i så trygge omgivelser som mulig blir det også enklere senere å ta ordet på sparket.

Neste større oppgave for deltakerne var i gruppearbeid å hjelpe sine hovedtaler med argumenter om klassedelt helsevesen. En gruppe skulle være for, og en gruppe i mot, klassedelt helsevesen mens den tredje gruppen skulle finne argumenter i deres fremførelse som de kunne motargumentere fra talerstolen. Dermed fikk vi godt engasjement og de andre i gruppe-

pen måtte bidra for å hjelpe sin hovedtaler, når deres poeng ble angrepet av de andre gruppene. Det ble flere som tok ordet for andre gang, og mye moro.

Neste større oppgave ble fremleggelse av valgfritt tema på maks 3,5 minutt som ble filmet. Alle kom greit igjennom og de feil som ble gjort kunne vi kommentere etter gjennomgang av filmen. Deltakerne følte at de fikk god forståelse for hvordan deres fremleggelse var når de selv kunne høre kommentarene og se sin egen oppreden på talerstolen.

Mange gode tilbakemeldinger på kurset som har satt seg godt i sin form og det blir viktig å bruke video også på senere

kurs. Det var satt tak på deltakelsen på 15 personer for at alle skulle få nødvendig tid til forberedelser og fremleggelse. Med 10 deltakere gikk dette veldig bra og engasjementet var der hele veien. Håper andre ønsker å delta på dette kurset til neste år.

Er det ønsker om andre typer kurs så skal studieutvalget lage plan for 2010 i høst og klubbene bør sende inn forslag på kurs som de ønsker seg.

Truls Hermansen hadde flere gode innlegg fra talerstolen.

Landstariff Konferansen

Av: Kai Christoffersen.

*Landstariffkonferansen holdes i Stavanger i uke 44,
og vedtar forbundets prioriteringer og viktigste krav til tariffoppgjøret 2010.*

I Rogaland Elektromontørforening sitt jubileums år, er fagforeningen vertskap for forbundets tillitsvalgte til den viktigste konferansen innen Landsoverenskomsten.

Sist Landstariffkonferansen ble arrangert i Stavanger var i 1993 og forbundet het NEKF. Svært mye har endret seg siden den gang, men noen saker lever videre som; rotasjonsordninger, velferdsordninger og økt kjøpekraft med mer.

Hvilke saker som våre tillitsvalgte vil prioritere til kommende tariffoppgjør blir spennende å se, og forbundet kommer ikke unna debatt om rotasjonsordninger på land, og 2-4 rotasjon offshore.

Delegatene fra Rogaland Elektromontørforening ble valgt på styremøte den 10. september og Samleskinnen har snakket med alle om forventingene de har til Landstariffkonferansen.

Kai Christoffersen er nestleder i Rogaland Elektromontørforening og ansatt i Aker Elektro.

Jeg har vært med på flere landstariffkonferanser gjennom årene med seire og tap, men det er lenge siden jeg syntes resultatet fra forhandlingene ved tariffoppgjøret har vært gode.

Arbeidstidsordninger er uten tvil den viktigste saken og har konsekvenser for nær alle av forbundets medlemmer, direkte eller indirekte. Bedre arbeidstidsordninger på land og 2 uker på og 4 uker av, er viktige offshore. Bestemmelser om arbeidstid vil også ha betydning i forhold til sosial dumping og utenlands arbeidskraft. På offshoreavtalen er rotasjon lik operatøransatte så viktig at det er eneste krav fagforeningen har sendt

inn.

Med vesentlig økt lønn som gjerne kan medføre endringer i § 3E, så vil jeg ha ett tariffoppgjør som jeg kan anbefale medlemmene for første gang i dette årtusen.

Håper også at landstariffkonferansen får gode debatter som sier noe om hvilken retning en ønsker forbundet skal gå i og at det er respekt for de mange meningene som kommer frem under landstariffkonferansen.

John Helge Kallevik er ansatt som organisasjonssekretær i Rogaland Elektromontørforening.

For meg er det viktig å samle landets tillitsvalgte for å evaluere tiden som har gått og se fremover. Da er det viktig at de vedtak vi tidligere har gjort står fast. Det som opptar meg mest akkurat nå, og som må fokuseres på Landstariffkonferansen, er NHO sin kamp mot medlemmene for bedre arbeidstidsordninger. En annen sak er bedriftenes trakkasering av tillitsvalgte. Dette må vi få en samla Landstariffkonferanse med på å lage en strategi for å få slutt på.

Vi må få vedtak som gjør at vi kan slutføre og få en fast 2 – 4 ordning for de som arbeider offshore. Fastlønnen (LOK § 3 A) er viktig å få opp til nærma snittlønnen i bransjen. Det vil hjelpe på et gammelt krav om harmonisering av offshorelønnen. Med disse forventninger og krav forutsetter det at vi kan få til et godt samarbeid med tillitsvalgte i Hordaland/Sogn og Fjordane.

Trond Sæle er nestleder/kasserer i klubben hos Rønning Elektro.

Er valgt inn i fagforeningsstyret som sekretær og medlem i installasjonsutvalget.

Er selvfølgelig svært opptatt av å få økt nivået på LOK § 3a lønnen på bekostning av bedriftsinterne tillegg gitt i LOK § 3e som er et forslag fra Rønning Elektro klubben. Dette sammen med allmenngjøring av tariffavtalen vil være svært viktig for å hindre sosial dumping samt opprettholde våre bedrifters konkurranse evne i forhold til utenlandske bedrifter. Vi skal ikke ha konkurranse på våre lønns og arbeidsforhold!

Forventninger...? Jeg håper og tror at vårt forslag om å heve LOK § 3a lønnen får tilslutning da jeg mener dette er uhyre viktig for våre medlemmer i de nedgangstidene vi har foran oss. Dessuten håper jeg på en vel gjennomført LTK hvor alle delegater trives og reiser hjem med en god følelse.

Egil W Kristensen er ansatt som organisasjonssekretær i Rogaland Elektromontørforening.

Det jeg håper det blir enighet om på konferansen er blant annet:

Krav om heving av 3A lønn ved å flytte mest mulig av det bedriftsinterne tillegget over på 3A lønn slik at denne blir tilnærmet lik det reelle lønnsnivået i bransjen. Dette betyr også at vi får hevet offshore-lønnen betraktelig. Det igjen betyr at det vil bli lettere å få gjennomført kravet om 14-28 rotasjon selv uten full lønnskompensasjon.

Andre saker er FKE og kravet om faste ansettelser i bedriftene og EVU og dekning av utgifter til livsopphold. Håper på en konferanse med gode diskusjoner og vedtak som er til nytte for våre medlemmer. Da konferansen går på hjemmebane og at fagforeningen er 100 år i år, håper jeg gir deltakerne også noen overraskelser i forbindelse med arrangementet.

Når det gjelder tariffoppgjøret i 2010 håper jeg at de vedtakene og prioriteringene som blir gjort på konferansen blir fulgt opp av dem som får ansvar for dem.

Therese Anita Holmen er kasserer i Rogaland Elektromontørforening.

Til daglig jobber jeg i en gruvebedrift og foreløpig er vi ikke så mange medlemmer at vi har fått opprettet tariffavtale, men jeg jobber med saken... faktisk så er vi elektrikere organisert i EL&IT, FLT, NAF og Negotia av ca 22 stykker!

Av enkeltsaker, så er jeg spent på forslaget om vaktordninger, og hva utfallet blir på den. Ellers så er sosial dumping, gode arbeidstider og rotasjonsordninger viktige saker. Ivaretagelsen av faget vårt og FKE er viktig!

Til tariffoppgjøret 2010 så har jeg forventninger om at forhandlingsutvalget forhandler til det beste for medlemmene, og at medlemmene forventer resultater og er klar for streik visst det er det som må til for å få et godt resultat!

Jeg håper at vi får en bra LTK i Stavanger med gode debatter og selvfølgelig bra vedtak! Jeg håper delegater og gjester/observatører får et fint opphold hos oss i Rogaland!

Øivind Wallentinsen er leder av fagforeningen og har for tiden permisjon fra arbeidsgiveren Apply TB og har derav kun verv som representant til fagforeningens representantskap i klubben.

Det er mange saker som opptar meg og jeg skal nevne noen. Jeg mener konferansen må legge til rette for at vi i tariffoppgjøret 2010 får inn bestemmelser som regulerer ansettelsesforholdet mellom arbeidstaker og bedrift. Det betyr at vi får inn strenge reguleringer i forhold til bruk av midlertidige ansettelser og at vi også tar inn bestemmelser som sikrer at den ansatte kan stå i stilling (beholde jobben) inntil en uenighet om oppsigelse er avgjort ved rettskraftig dom. I forlengelsen av dette må vi sørge for bestemmelser i overenskomsten som tvinger frem bruken av rullerende permitteringer. I dette spørsmålet må vi jobbe politisk slik at vi ikke gjør det tyngre enn nødvendig å få inn bestemmelser som ivaretar rullerende permitteringer. Konferansen må sette nødvendig trykk på forbundets ledelse slik at forbundet legger mye kraft i å bedre betingelsene til de som blir arbeidsledige betydelig. Vi må heve satsen for arbeidsledighetstrygd opp til ca 90 % av ordinær lønn, satsen er pr. dato ca 62 %. I dette arbeidet er det viktig å ha fokus på at det ikke er de som blir arbeidsledige som først og fremst er skyld i at de havner i en slik situasjon, det er utenforliggende faktorer som den enkelte i svært liten grad har noen innflytelse på.

Kampen mot sosial dumping må forsterkes og videreføres. Jeg mener at vi på den ene siden må heve satsen i § 3 A opp til omtrent gjennomsnitt montørlønn i bransjen. Noe som i praksis vil si en økning fra dagens sats på ca 160,- til mellom 190,- til 200,- kr. Timen. I tillegg til dette må vi forsterke bestemmelsene i § 16. 12 og § 17. Forsterkningene må etter min mening gå i retning av at det i mye større grad er bedriften som enten setter vekk arbeid eller

leier inn arbeidskraft som er ansvarlig for at arbeiderne får det de har krav på både i forhold til lønn, boforhold og hjemreiser. Jeg mener også at konferansen må stille krav til de politiske myndighetene i forhold til allmenngjøring. Vårt krav må være at hvis den ene av tariffavtalens parter krever allmenngjøring av tariffavtalen så skal nemda gjøre vedtak om det. Det skal ikke stilles krav til bevisførsel. Behandlingstiden i nemda skal være kort, maks 14 dager.

Arbeidstidsordninger er den saken som jeg mener at tariffoppgjøret i 2010 må løse. Slik situasjonen er nå, både på land og offshore kan vi ikke leve med. Hele organisasjonen må gjøres kampklar, for kravene vi har her er såpass prinsipielle at vi vil ikke få gjennomslag uten å gå til kamp. Jeg mener vi her må slutte rekkene å kjempe oss til bedre betingelser. Mulighetene til å få etablere gode rotasjoner på land er svært begrensa etter at NHO vant en sak ang. Arbeidstid i arbeidsretten. Vi er her nødt til å rette opp balansen slik at det etter 2010 oppgjøret vil være problemfritt å etablere rotasjonsordninger med en ukentlig arbeidstid på 33,6t. Offshore må vi få på plass rotasjonen hvor en arbeider 2 uker og har fri 4 uker, dette må gjennomføres med full lønnskompensasjon. Slik det er nå er det mange medlemmer som i det stille har gått ned i stilling slik at de fortsatt får være offshore, det er en situasjon som ikke kan vedvare.

Mine forventninger til konferansen er at vi får mange gode debatter som ender ut med prioriteringer for oppgjøret i 2010, og at konferansedeltakerne gir klar melding om at de er villige til å sette makt bak de prioriterte kravene hvis det skulle bli nødvendig. Avslutningsvis håper jeg at forhandlingsutvalget, som blir valgt, gjennomfører forhandlingene og leverer ett resultat som er på linje med prioriteringene. Jeg mener det er viktig at resultatet gjenspeiler våre prioriteringer.

Leif-Egil Thorsen er klubbleder i EL&IT klubben i Aker Elektro, samt 2 nestleder i LO klubben Aker Elektro.

Jeg er leder i oljeutvalget i fagforeningen, og sitter dermed også i styret i fagforeningen (RELE). Rotasjonsordninger offshore og land, samt vesentlig endring av LOK § 3A (Altså en sterk økning!)

I tillegg er jeg opptatt av at vi gjør noe med alle forsøk på å svekke våre lønns og arbeidsvilkår, og selve faget vårt, gjennom endringer i forskrifter og lover. Dette er også et sikkerhets spørsmål!

Jeg håper at der er nok informasjon og kunnskap ute blant klubber og fagforeninger om forholdene rundt rotasjoner offshore og land til at vi sammen kan klare å gjøre dette til topp prioritering. Det er og viktig å gjøre kravene så klare at ikke forhandlingsutvalget kan kaste kravene over båtredka. Vi vet at motparten ikke kommer til å gi etter, slik at vi nok blir nødt til å bruke maktmidler for å få kravene gjennom. Da er det bare et spørsmål om tid, når vi vil bruke denne makta? Og det bør bli nå!

Jeg har ikke tro på at vi får disse kravene gjennom uten kamp, men skal gladelig bite i meg de ordene!

Svenn Åge Johnsen styremedlem i Rogaland Elektromontørforening, og leder av installasjonsutvalget i fagforeningen.

Jeg er klubbleder i Apply TB, ett verv jeg har hatt siden 2004. Jeg er spent på forslaget om å justere(overføre fra) 3A lønnen mot 3E. Videre skal det bli spennende om konferansen nok en gang stiller seg bak kravet om en god vaktordning i LOK-en. Selvfølgelig blir det også spennende om hvordan konferansen vil prioritere mot tariffoppgjøret neste år.

Jeg håper det blir en konferanse man husker for gode debatter, saklig behandling og at vi kan enes om en kurs til det beste for oss alle. Samtidig blir det spesielt å ha konferansen på "hjemmebane", og jeg håper alle får en god opplevelse, slik min opplevelse var i Ålesund og

Kristiansand.

Geir Ove Bernhof er medlem i installasjonsutvalget og i YIT klubben som styremedlem.

Jeg er spesielt opptatt av å øke grunnlønnen (LOK § 3A) som et ledd i å hindre sosial dumping, som igjen er en trussel mot våre arbeidsplasser og et sunt arbeidsmarked. Videre er jeg opptatt av å bedre arbeidstidsordninger for reisepersonell.

Jeg forventer høy prioritering av saker som styrker kampen mot sosial dumping og som arbeidet for bedre arbeidstidsordninger for reisepersonell.

I tillegg deltar også Jan Helge Dale på LTK.

RØNNING ELEKTRO AS

Av: Kai Christoffersen

Samleskinnen vil i tiden som kommer presentere godt etablerte bedrifter med deres tanker og visjoner fra ledelse og tillitsvalgte.

Rønning Elektro ble etablert i 1936 av Olaf Rønning og nærmer seg sitt 75 års jubileum som skal markeres i 2011. Det er dermed en bedrift med lange tradisjoner vi skal presentere.

Bedriften har 150 ansatt pr dags dato og høy trivsel faktor med liten gjennomtrekk. At bedriften tjener penger er med å trygge arbeidsplassene hos de ansatte. Rønning Elektro har vært flinke til å ta inn lærlinger med 14 stk i år og rundt samme antall de to foregående år.

Trivsel og lite gjennomtrekk gjør at gjennomsnittsalderen øker. Både ledelse og tillitsvalgte tror dette skyldes i stor grad mulighetene for nye og varierte arbeidsoppgaver, sammen med sosiale aktiviteter. Bedriften har lagt forholdene til rette for sykkel og fotballaktiviteter sammen med mange andre trim tilbud. Daglig leder Kjell Egil Ellingsen er positiv til at montører går videre på skole og håper mange av de kommer tilbake til bedriften ved en senere anledning. Det er også opprettet en automasjonsavdeling på ca 10 personer, men bedriften er tydelig på at alle er ansatt i Rønning. Hvilket betyr at alle skal bidra og det ikke er noe som heter at dette er arbeid vi ikke gjør på vår avdeling.

De tillitsvalgte har forsøkt å kartlegge medlemmenes ønsker for faglige kurs, men både klubbe-

der Stein Roar Thomassen og kasserer Trond Sæle er enige om at kartleggingen ble for dårlig. Daglig leder og klubben håper nå at kartleggingsskjema kan bli brukt ifm medarbeidersamtalene som alle ansatte skal innom. En felles oppgave for bedrift og klubb er å jobbe for at flere ansatte tør å ta ansvar. Personlig utvikling og trygghet er viktig i en bransje som er i stadig endring.

Rønning Elektro ser mulighetene i miljøtiltak og energibesparende installasjoner. De er derfor med i Rogaland Energisenter, (RES) som i ett nettverk av bedrifter, effektivt vil kunne utnytte intern og ekstern kompetanse i utvikling av energieffektive produkter og tjenester.

Det er nok arbeid i bedriften og ordreserver ut 2010 til de 150 ansatte som er det rette antall mennesker i Rønning. Det var en periode bedriften måtte leie inn arbeidstakere fra Danmark, Sverige og England. Det var da utfordringer med språk og kultur. Erfaringene viste at montører fra Danmark og også Sverige fungerte bra, mens engelske montører ga store utfordringer.

Kjell Egil Ellingsen er også opptatt av forskrifter og mener at bedriftene må bli tøffere til å si til kundene at jobben må utføres spenningsløst. Bedriften har svært god statistikk og stort fokus på å unngå personskader. Det jobbes godt sammen med hovedvernombud Harald Egeland og klubben for at uhell / ulykker ikke skal skje. Sykefraværet er på 2.8 prosent.

Selv om veldig mye fungerer svært bra i Rønning mener klubben og de tillitsvalgte at det er forbedringspotensial. EL&IT klubben har utviklet seg godt og er representert gjennom fagforeningen i flere viktige posisjoner og fora, som gjør at bedriftens tillitsvalgte kan være med å bestemme der viktige avgjørelser fattes. Det betyr at en også må få mer permisjon til disse aktivitetene. Det er stor fordel for begge parter at en vet både det en er enige om og det en er uenige i. Uenigheter kommer frem på forhandlingsmøter og selv om det kan være tøffe diskusjoner, så er en kollega og venner når møte avsluttes. Og slik ønsker både tillitsvalgte og bedrift at det skal være i et snart 75 år gammelt selskap.

Nestleder/kasserer Trond Sæle, daglig leder Kjell Egil Ellingsen og klubbleder Stein Roar Thomassen har presentert Rønning bedriften for Samleskinnen.

EVU Konferanse på Sørmarka

Av: Harry Hagenberg

24. og 25. august arrangerte EL&IT forbundet Etter og Videre Utdannelse konferanse (EVU). Fra RELE deltok Jan Helge Dale fra Apply TB, Haugesund, Einar Lindø og Harry Hagenberg fra Bravida Norge 2 AS Haugesund (Siemens INS).

Konferansen begynte heller dårlig. Vi manglet 9 deltakere når vi skulle starte. Det viste seg at disse kom fra samme konsern, og hadde glemt å melde fra om at de skulle på en annen konferanse i regi av eget konsern. Tove Johansen fra EL&IT forbundet innledet konferansen. Hun lovet at hun skulle sende faktura til de som ikke hadde møtt.

Første innleder var statssekretær Jan-Erik Støstad fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Han utredet Regjeringens ambisjoner og resultater for EVU-området.

Etterpå fulgte tillitsvalgt John Christian Hanssen fra Ergo Group AS. Han fikk belyst noen av farene med kompetanse kartlegging av den enkelte arbeidstaker. Spesielt i IT miljøet er det tendenser til at kartleggingen blir brukt til å kvitte seg med medarbeidere som ikke har den oppdatert kompetansen. Det kan være enklere for en bedrift å ta inn nye unge medarbeidere istedenfor å oppdatere ansatte på ny software.

Etter lunsj fikk vi en innledning om LO sin nye EVU-offensiv fra nestleder i LO, Tor Arne Solbakken. Etter Solbakken fulgte Asghar Ali fra EL&IT forbundet og Thorbjørn Holøs fra Skagerak Energi.

Den andre dagen av konferansen startet med ett innlegg av Henkki Holmås fra SV. Holmås, som for øvrig er medlem i EL&IT forbundet, fremførte ett meget bra innledning etterfulgt av en god debatt.

Begge dagene var gruppearbeid sentralt. Vi fikk konstatert at de forskjellige miljøene stod overfor forskjellige utfordringer. LOK miljøet ligger ett

Harry Hagenberg har deltatt på forbundets etter og videreutdanningskonferanse.

hakk foran de andre miljøene i EL&IT forbundet når det gjelder å opprette opplæringsutvalg og få kartlagt kompetansen til den enkelte arbeidstaker. Det konkluderes med at det er generelt lite velvilje til EVU i bedriftene.

Arbeidstakers rett til permisjon i forbindelse med etter- og videreutdanning er i stor grad sikret igjennom AML § 12-11. Det er derimot ingen tilfredsstillende ordninger for finansiering av livsopphold under etter- og/eller videreutdanning. Lånkassen kan i dag tilby 87 600,- pr. år til de som velger å ta etter- og videreutdanning. For de som allerede er etablerte og har

stiftet familie, er 87 600,- alt for lite til at man kan klare å forsørge en familie. Slik som situasjonen er i dag vil dette si at det bare er de resurssterke personene som har ett reelt valg. For at EVU skal bli ett reelt tilbud for alle må finansiering av livsopphold på plass.

Etter pensjonsreformen må vi som kjent belage oss på å måtte ha flere år i arbeid før vi kan gå av med pensjon. Hvem ser egentlig for seg at linjemonterør skal holde på å klatre i master til godt oppi syttiåra? Da ser vi plutselig at etter- og videreutdanning ikke bare er aktuelt for spesielt interesserte. Ikke nødvendigvis for å få mer i lønn, men for å klare å overleve i arbeidslivet.

Hva som vil skje med EVU i tiden fremover er i veldig stor grad knyttet til stortingsvalget 14. september 2009. Hvis vi får feil partier som skal styre landet vårt de 4 neste årene, blir EVU ett ikke tema. Får vi de "rette" partiene i regjering har vi i bestefall en lang vei å gå.

Solstormaktiviteter og strømstans

Solstormer er ikke noe nytt fenomen. Det er først i vår moderne tidsalder, der elektronikk og romteknologi er en del av hverdagen, at sola kan være ødeleggende og skape alvorlige problemer på jorden. Jo mer utstyr vi plasserer i rommet og jo mer vi gjør oss avhengige av moderne elektronikk jo mer alvorlig og potensielt kostbare vil slike problemer bli.

Solstormer kan ødelegge for milliarder.

Interessen for hendelser i verdensrommet har tatt seg kraftig opp de siste årene og ved en tilfeldighet fikk jeg (red) lest en artikkel om strømstans i USA som pga solflekker, slo ut teknologien.

Det viser seg at det er en syklus på omtrent 11 år med høy og lav solflekk aktivitet. Nå begynner denne aktiviteten å ta seg opp igjen og man forventer at denne gangen vil solflekkaktivitetene være 50 prosent sterkere, og det kan være moro å se litt nærmere på fenomenet. Man regner med at toppen blir i 2010 eller 2011, og med størst aktivitet på ca 400 år.

Samleskinnen tok kontakt med Norsk Romforskningscenter og Pål Brekke for å vite mer.

AV: PÅL BREKKE, NORSK ROMFORSKNINGSSENTER.

En stormfull sol

For oss mennesker, sett med det blotte øyet, fremstår solen som en statisk og rolig gul skive på himmelen. Men solen bidrar med mye mer enn bare lys og varme. Ved overflaten er solen som en kokende gryte med grøt der varm gass syder. Ofte bryter kraftige magnetfelt opp gjennom overflaten og som hindrer varmen fra solens indre i å nå opp til overflaten. Det dannes da mørke områder som kalles solflekker.

Hvert 11. år gjennomgår solen en periode vi kaller "solmaksimum" der det kan sees mange store solflekker. Omtrent 5 år senere går Solen inn i en periode som kalles "solminimum" der det er få eller ingen flekker. Dermed kan vi ved å observere antall solflekker kartlegge hvor mye magnetiske krefter som er i sving på solen og når kraftige solstormer vil inn-

treffe.

Forskere følger nøye med på utviklingen av solflekker da det kan indikere at voldsomme eksplosjoner og utbrudd fra solen er i ferd med å skje. Eksplosjonene skyldes magnetiske "kortslutninger" i de kraftige magnetfeltene. Slike intense eksplosjoner kaller vi "flares" der energi tilsvarende flere milliarder megatonn TNT frigjøres i løpet av sekunder. Intens røntgenstråling sendes ut og når jorden i løpet av 8 minutter. De kraftige utbruddene slynger ofte også ut milliarder tonn med partikler og gass (dette tilsvarer vekten av 100.000 store krigsskip) med en hastighet som kan nå 8 millioner kilometer i timen!

Heldigvis for oss er jorden skjermet mot det meste av disse skadelige partiklene og strålingen. Dette skyldes vår atmosfære (som forhindrer røntgenstråling å

nå ned til bakken) og vårt usynlige magnetiske skjold – magnetosfæren – som dannes av jordens eget indre magnetfelt. Atmosfæren vår blokkerer all røntgenstråling mens magnetosfæren avbøyer gass og partikler slike at de må gå rundt dette skjoldet. Men dette fører til store variasjoner i atmosfæren og i jordens magnetfelt noe som igjen påvirker vårt teknologiske samfunn.

Romvær

Romvær beskriver forholdene i rommet som påvirker jorden og de teknologiske systemer mennesker har laget. Romvær er en konsekvens av varierende forhold på sola og hvordan jordens magnetfelt og atmosfære reagerer på disse. Det vakre nordlyset er faktisk en synlig manifestasjon på romvær.

Romvær kan slå ut radiokommunikasjon, navigasjonssystemer, kraftnett og satellitter. Astronauter i rommet kan også skades av høyenergetiske partikler fra Sola. Søk etter olje og gass vanskeliggjøres og feilnavigering under retningsstyrt drilling kan inntreffe.

Det er i stor grad bare følsom elektronikk i rommet som er sårbart for romvær. Høyenergetiske partikler fra sola vil gå tvers gjennom satellitter og kan derfor skade vitale komponenter. Slike partikler vil også kunne ”blende” stjernetrackere som holder satellitten i ønsket orientering. Økt elektrontetthet i satellittbanen vil kunne føre til overflate-ladning som igjen føre til en kortslutning av elektronikk inni satellitten. Økt tetthet i atmosfæren og variasjon i jordens magnetfelt vil og kunne få satellitter til komme inn i en ukontrollert rotasjon.

For 100 år siden kunne slike solstormer passere uten at vi merket det. Men i dag er over tusen satellitter operative i rommet. Vår sivilisasjon er i dag helt avhengig i at disse til en hver tid virker. Vi bruker i dag satellitter til værinformasjon, kommunikasjon, navigasjon, utforskning, redningsaksjoner, forskning og militære systemer. Tap av en satellitt kan dermed få uante konsekvenser og dette vil bli enda mer kritisk i årene fremover.

Et nylig eksempel er telekommunikasjonssatellitten Galaxy IV som ble slått ut av en solstorm i 1998. Denne satellitten, til en verdi av 250 millioner USD, overførte 80 % av alle personsøkere i USA, radio og TV signaler til CBC og CNN og PC Direct (internet). Det tok 24 timer før en klarte å flytte disse signalene over til en annen satellitt og viser hvor sårbart vårt samfunn er blitt mot slike skader.

Heldigvis har vi i dag flere satellitter, teleskoper og forskere som overvåker solen 24 timer i døgnet og sender ut varsler om slike solstormer. Slike varsler kalles ”romværvarsling” og brukes av satellittoperatører, kraftselskap og flytrafikkontroll slik at de kan ta sine forhåndsregler. Den viktigste av disse varslingssatellittene er The Solar and Heliospheric Observatory

Artikkel forfatter Pål Brekke fra Arendal gir leserne god beskrivelse av fenomenet ”Solstormer”

(SOHO). SOHO ble bygget i Europa der industri fra Norge deltok.

SOHO, som feiret sin 8 års dag i rommet 2. desember 2003, kom i alles søkelys høsten 2007 da solen gikk berserk. Tre enorme solflekker var synlige på samme tid og rekordmange solstormer ble observert i løpet av 14 dager, deriblant den kraftigste eksplosjonen observert i moderne tid. Noen av disse var rette mot jorden og nordlys ble observert helt ned til Spania og Florida. Solstormene førte til at en japansk satellitt ble slått ut, titalls andre fikk problemer. Flere tusen mennesker mistet strømmen i Syd-Sverige og flytrafikkontrollen flyttet mange transatlantiske flyginger lengre syd for å unngå brudd på radiosamband. Selv klatrere i Himalaya fikk problemer med sine satellittelefoner. Dette er bare noen av de problemer som er blitt rapportert.

Enkelte ganger vil høyenergetiske partikler også nå ned til bakken. Slike ”Ground Level Events” vil også kunne føre til skade på elektronikk på bakken. Det er blitt rapportert problemer med komponenter på tyske tog og en har enkelte ganger registrert økt feilprosent i produksjon av micro-chips i California under slike hendelser.

Romvær kan kost oss dyrt

Ekstremt romvær kan få katastrofale følger. Både økonomisk og humanitært, ifølge en fersk rapport utarbeidet av USAs National Academy of Sciences. Her har en evaluert hvor sårbare vi er dersom samfunnskritiske installasjoner blir slått ut av en ekstrem elektromagnetisk storm. Den kraftigste solstormen vi kjenner til inntraff i 1859, lenge før samfunnet vårt ble avhengig av høyteknologi. Studien har sett på hva som ville skjedd dersom denne solstormen gjentok seg i dag. Konklusjonen i rapporten er at dersom

kraftnettene blir lammet over lang tid, kan det bli en av de største naturkatastrofene vi noensinne har opplevd. Totalkostnadene av en megastorm kan komme opp i et sted mellom en og to billioner dollar det første året, bare i USA.

Telefonkabler, radarer, mobiltelefoni, GPS-kommunikasjon og kraftnett kan bli slått helt ut. Dette vil igjen påvirke andre industrier og områder som er avhengig av elektrisk strøm, som for eksempel helsevesen, finans- og bankinstitusjoner, transport, mat og vann, el-varme, kloakknnett og kommunikasjon. Samfunnet bør derfor forberede seg på at noe slikt kan skje - akkurat som en forbereder seg på at en superorkan skal treffe et kystområde. Det kan ta lang tid å bygge opp kraftnettet igjen etter en katastrofe av et slikt omfang. Den negative effekten kan dermed bli langvarig.

I mars 1989 forårsaket en solstorm skader på kraftverket Hydro-Quebec i Canada som førte til at hele kraftnettet kollapset kl 2 om natten. Strømmen var

borte i ni timer og forårsaket skader og inntektstap på flere hundre millioner dollar. Dersom denne solstormen hadde truffet jorda 5 timer senere - når alle amerikanerne skrur på lys, komfyrer og belastningen på nettet er mye større ville sannsynligvis hele østkysten i USA også mistet strømmen.

Bedre kunnskap

Det faktum at solen påvirker oss på så mange måter gjør det viktig å fortsette grundig overvåking av vår livgivende stjerne. Vi må prøve å forstå hvorfor solen har ulike sykluser og kanskje en dag kunne forutsi hva solen vil gjøre om 10 eller 100 år. En ønsker å bedre varsling av solstormer som er rettet mot jorda. Det vil kunne spare samfunnet for store kostnader.

Induserte strømmer skyldes at jorden magnetfelt settes i bevegelse og så "lekker" denne strømmen inn i kraftnettet og kan føre til overopphetning av trafoer.. og dermed strømkutt. Statnett har overvåket slike strømmer en del år nå.

Torger Nordbø

Torger Nordbø er lærling i Rønning Elektro, hvor han nærmer seg slutten av læretiden og fagprøve. Er også medlem av EL & IT Forbundet.

Jeg jobber akkurat nå på den gamle delen av Stavanger Aftenblad som pusses opp. Her gjør jeg alt fra å henge opp baner, til å koble stikkontakter.

Trives du på jobb?

Ja jeg trives kjempebra! Vi har ett fint arbeidsmiljø her på bygget og mange hyggelige kollegaer.

Føler du at du mestrer jobben?

Jeg føler at jeg klarer meg fint på jobb. Mye takket være at jeg får tett og god oppfølging fra mon-tøren, og får mye variert arbeid.

Her trekker Torger Nordbø og Kris Dennis Sirevaag datakabler.

Informasjon fra Utvalgene

Installasjonsutvalget

Av Svenn Åge Johnsen.

Det har i perioden vært avholdt 2 møter i utvalget. Den 25. august ble det holdt et ordinært møte på Mortavika. Som vanlig var deltakelsen god og sakene mange.

Saker som ble tatt opp.

- Det ser ut til at de fleste nå har fått tillegget på 7.58, og det uten den forventede kampen. Utover dette tillegget ser det ikke ut til at noen har fått noe mer i dette mellomoppgjøret. Dessverre er det noen bedrifter som sinker. Bedriften G4S har ikke forstått at reguleringen på kr. 7.58 er et tillegg de må betale før eller siden, med tilbakevirkende kraft fra 1 april/1 mai.
- Utvalget mener også at "betalt jul og nyttår" er en prinsippsak og forbundets forhandlingsutvalg må komme på banen og avklare situasjonen, der vi enda ikke har fått noen avklaring på hvordan vi skal lønnes.
- Det er lite permitteringer, men noe har vi. Det er viktig og oppdater fagforeningen så ofte vi kan om behov eller overskudd på arbeidskraft. For det kan se ut til at noen bedrifter får mye å gjøre den nærmeste tiden, mens andre kan komme til å slite.
- Utvalget har som tidligere år, også i år hatt møte for lærlinger i Egersund, Sandnes, Stavanger og Hauge-sund. Nytt av året, er turer inn til Sandeid og Sauda.
- Utvalget hadde også en gjennomgang om hvordan vi skulle sørge for at flest mulig fikk utlevert historie-boka. Det er bare å ta kontakt med fagforeningen!!!!

Det andre møte ble avholdt den 7. September i Stavanger hvor vi sammen med oljeutvalget gikk i gjennom innkomne forslag til LTK i Stavanger i slutten av oktober.

Er det noe dere ønsker skal bli behandlet i utvalget, er det bare å ta kontakt. Neste møte i utvalget er i begynnelsen av november.

Olje & Anleggs utvalget

Av Leif-Egil Thorsen.

Oljeutvalget avholdt sitt siste møte 7. September. Det var god deltakelse fra klubbene og hovedsaken i møtet var gjennomgang av forslagene til krav til tariffoppgjøret 2010. Oljeutvalget gjennomgikk prioritering av forslagene, samt foreslo delegater fra oljeclubbene til Landstariffkonferansen i Stavanger 26. – 29. Oktober. Det var veldig mange krav som kom inn, og vi hadde gode diskusjoner på hvordan en skulle prioritere kravene. Det ble besluttet i utvalget å be fagforeningen om å kreve 2-4 rotasjon med full lønnskompensasjon offshore som eneste krav på offshoreavtalen, selv om det er mange andre krav offshore, som har lang ansiennitet utover det med selve rotasjonen.

Det ble samme dag avholdt et felles møte mellom olje- og installasjonsutvalget for å samstemme forslagene, samt ha runder med spørsmål og oppklaringer, slik at alle miljø har samme forståelsen ovenfor de krav som stilles fra Rogaland Elektromontørforening.

Andre saker som er diskutert de siste møter:

1: Evaluering av Olje- og anleggskonferansen i Stavanger 3-5 juni 2009:

Utvalget var fornøyd med konferansen. Det virket som om temaene var treffende, og det var bra engasjement fra våre deltakere. Saker som var oppe var bl.a. tariffpolitisk beretning, petroleumsvirksomhet i nordområdene, nye kontraktsformer/kontraktsfilosofier i Statoil Hydro, tariffoppgjøret 2010 med gruppeoppgaver og ny LO Koordinerende (KTV) ordning for alle felt i StatoilHydro.

2: Evaluering av Distriktstariffkonferansen i Bergen 24. - 26. mars 2009:

Det var enighet om at konferansen var bra, med gode og engasjerende temaer.

Det ble diskutert mye rundt rotasjonsordninger, både offshore og på land.

Heving av LOK § 3A var det gode diskusjoner rundt. Stor interesse for temaet, da det berører flere områder, som offshorelønn m.m. Etterutdanning og finanskrisen var og tema.

3: Status tvister og oversikt over disse:

Det er et punkt vi har oppe i hvert møte, og som er det som blir diskutert mye. Det er jo med bekymring vi ser at arbeidsgiverorganisasjonen Norsk Teknologi (NT) vinner stort sett frem, med å ikke ville komme til enighet med EL & IT Forbundet. Vi har rettet kritikk mot EL & IT. Vi må diskutere hva som må til for få sakene raskere til LO/NHO eller i arbeidsretten. Da vil vi få raskere løsninger på sakene.

4: Tapet i arbeidsretten når det gjelder rotasjonsordninger på land:

Dette blir diskutert i utvalget samt blant våre medlemmer, klubber, i Fellesforbundet og EL & IT Forbundet, og i LO generelt. Det er tragisk at våre arbeidsgivere ikke ønsker at de ansatte som må overnatte utenfor hjemmet skal ha mer fritid i hjemmet enn tid på arbeidsplassen. De ønsker enda mer fleksibilitet og flyttbare ansatte, men å betale noe ekstra for fleksibiliteten ønsker de ikke. Prøveordningen på Aukra og Melkøya med 14 – 21 ordning, var en suksess for medlemmene, bedriftene og oppdragsgiverne, men NT og NHO går til krig mot fagbevegelsen for å få ordningene enda billigere enn det. Det viser holdningene til arbeidsgiverne!

6: Sysselsettingen i oljemiljøet:

Sysselsettingssituasjonen i bedriftene ble gjennomgått. Det er stort sett godt med arbeid frem til årsskiftet. Vi registrerer at et par av bedriftene utnytter situasjonen, som finanskrisen har gitt, med å redusere sin bemanning. Dette selv om der er inne mye innleie, innleie også fra utlandet

HMS

Av Terje Hansen

HMS-utvalget i RELE har igjennom sine besøk på ulike byggeplasser avdekket en noen graverende avvik på provisorisk installasjon (byggestrøm). En del av bransjen har en for slett holdning til forskriftskrav når det gjelder utførelse og tekniske stand på sentraler og utstyr. DSB omtaler dette i Elsikkerhet nr.71. DSB presiserer at provisorisk installasjon skal følge gjeldene forskrifter og normer.

Viser til utdrag fra artikkelen i Elsikkerhet nr. 71

Byggestrømsentraler skal i utgangspunktet utføres i henhold til forskrift om elektrisk utstyr (feu) og normen NEK EN 60439-4 som setter spesielle krav til sentraler for byggeplasser (del av normserie for lavspennings koblings- og kontrollanlegg). Når sentralene settes sammen til et system, dvs. en elektrisk installasjon, må systemet og komponentene (byggestrømsentraler, kabling osv.) også tilfredsstillende forskrift om elektriske lavspenningsanlegg (fel) og NEK 400-7-704 som omhandler installasjoner på bygge- og nedrivingsplasser. Normen 60439-4 stiller krav til elektrisk og mekanisk utførelse av byggesentralen - NEK 400 tar for seg krav til valg av utstyr og hvordan dette skal bygges sammen til et system avhengig av nettsystem på den aktuelle byggeplassen.

Dette vil i praksis si at installatørene må oppgradere og kanskje også skifte ut en god del utstyret. De som bruker dette utstyret er som regel ikke elektrofagfolk. De mangler derfor den grunnleggende forståelse av hva som kan være farlig bruk og utførelse. Vi som fagfolk må tørre å gi beskjed og ikke spenningssette ett system hvis vi ser at utstyret/installasjonen ikke tilfredsstillende gjeldende lover og forskrifter.

Oslo konferansen den 1. – 3. september

Fagbevegelsen og miljø

Av Kjell Levik

Innledning av Pål Steigan og Generalsekretæren i Naturvernforbundet, Jan Thomas Odegard. Det var to gode innledninger som fortalte oss hvor dårlig det står til med miljøet. Isen smelter ved polene, ozonlaget er svekket og det er global oppvarming. Den negative utviklingen skjer mye raskere enn tidligere antatt. Alle disse miljøproblemene er påvist menneske skapte, og er store utfordringer. Miljøkampen må starte nå! Norge er ett lite land som forbruker mye energi og slipper ut mye CO2 pr innbygger. Både ved kraftkrevende industri, oljeproduksjon og transport. Vi er et land der det flys mye, for eksempel Stavanger – Oslo: 6-8 flyavganger før kl. 09.00.

Panelet under klimadebatten.

Fagbevegelsen / Miljøkampen:

Vi i fagbevegelsen må sette miljøet på dagsorden og finne kamp sakene for å snu den negative utviklingen. EL & IT Forbundet må være en pådriver for resten av fagbevegelsen. Områder der det vil være naturlig å satse er for eksempel transport: lyntog mellom de store byene, bybaner og godstrafikk over fra trailer til tog. Et annet område er energisparing: forby olje til oppvarming, ruste opp gamle kraftverk og ledningsnett.

Informasjon om energisparing må være letter tilgjengelig og gjøres enklere.

Løsning på miljøproblemene er ikke å flytte forurensende industri til lavkostland i Asia og Afrika.

Et mer kapitalistisk samfunn vil heller ikke gagne miljøet. Politikerne i Norge vil være en viktig faktor i miljøkampen, men den aller viktigste vil være den enkeltes holdninger og handlinger.

Svenn Åge på talerstolen.

Innbydelse til kurs, aktiviteter, julemøter og halvårsmøte

- 26. til 29. oktober: Landstariffkonferanse i Stavanger.
- 29. og 30. oktober: LO årskonferanse, olje og gassutvalg.
- 12. november: Styremøte Rogaland Elektromontørforening.
- 16. og 17. november: HMS seminar i EL&IT forbundet.
- 16. november: Representantskapsmøte/ Halvårsmøte i Rogaland Elektromontørforening.
- 19. november: Representantskapsmøte / Halvårsmøte Distrikt Rogaland.
- 4. desember: Julemøte i Haugesund.
- 11. desember: Styremøte Rogaland Elektromontørforening.
- 11. desember: Julemøte i Stavanger.
- 2. og 3. desember er det ungdomskurs.
- 15. og 16. desember: Landsstyremøte EL&IT forbundet

Sudoku

Vår populære sudoku kommer denne gangen med en enkel og en vanskelig utgave. Sender du inn begge sudoku har du to kjangser i trekningen.

Rett løsning sendes innen den 27. november 2009 til Rogaland Elektromontørforening, Lagårdsveien 124, 4011 Stavanger.

Vinner av Sudoku i Samleskin-
nen nr 1-2009 ble:

Dirk Schaarschmidt
4262 Avaldsnes

Vi gratulerer og Flax-lodd er sendt!

Enkel sudoku

	4	2	9	6			5	1
3	8		1	5	7	6		
5			4			9	3	7
	2		3	4		5		8
				7			4	
6		4	2		5			9
	7				6	4		
	9		8		2			5
1	3			9		2		

Ditt navn og adresse:

Telefon / mobil:

Vanskelig sudoku

2				8				
						5	7	1
				9			2	
			2		9			
1		5						
		7					4	3
					4	6		5
8					2			
			5		1			7

Stafettpinnen

Roald Claussen fra Apply TB har levert stafettpinnen videre.

Har fått stafettpinnen fra "ei i gadå" fra barndommens Kvernevik.

Takk til Jessy Børve Ditlevsen.

Mitt navn er Roald Claussen og jeg har jobbet i Apply TB A/S i snart 13 år. Veien min fram til å bli elektriker gikk via Godalen videregående skole og til lære hos Gaute Oven i gode gamle Teknisk Bureau.

I de senere år har jeg vært bas på leilighetsprosjekt og større bygg. Var blant annet med på å legge kilometervis med kabel nede i Stavangers Østrebydel, Badedammen. Det ble lite bading, men litt grilling og fiske langs sjøkanten. Har trivdes vel-

dig godt med de arbeidskameratene jeg har hatt.

Det leder meg lett over på en av mine store hobbyer, nemlig fiske.

1. mai er det fast oppmøte for å starte fiskesesongen i Hålandsvannet som ligger en spasertur fra huset vårt på Slåtthaug. Da er det fram med fiskekang, telt og primus. Fiskekort er også greit å ha. De siste to årene har også min eldste gutt, Andreas, vært med på fiskenatt. Lillebror Kristian må ennå være hjemme med mamma, Nina. Snart er de nok med hele gjengen.

I TB-klubben har jeg vært innom de fleste verv. Nå for tiden sitter jeg som kasserer. Jeg vil benytte anledningen til å skryte litt av klubben vår, som er veldrevet og ikke minst har god kommunikasjon med både medlemmer og ledelse. I disse dager er det viktig å drive godt fagforeningsarbeid, og det er derfor avgjørende at vi står samlet og får alle med i arbeidet vårt.

Helt til slutt vil jeg avlevere stafettpinnen til Kristian Finnestad hos Swire Oil Services.

Halvårsmøtet i Rogaland Elektromontørforening 2009 holdes på Folkets hus mandag den 16. november 2009

Møtestart klokken 09.00

Foreløpig sakliste

1. Godkjenning av møteinnkalling
2. Konstituering
3. Tariffoppgjøret 2010
4. Innkomne forslag
5. Tema
6. Budsjett for 2010
7. Avslutning

KLUBBTILSKUDD!

Har klubben din fått klubbtilskuddet? Det er fortsatt flere klubber som ikke får klubbtilskuddet som klubben har krav på, fra Rogaland Elektromontørforening. Vi har en ordning i fagforeningen der alle klubbene kan få støtte på 250,- pr. medlem pr år. Dette forutsetter at klubbene oppfyller noen krav som styret i fagforeningen har vedtatt. De kravene som gjelder pr. dags dato er:

- Det skal sendes inn godkjente regnskaper fra året før.
- Protokollen (referatet) fra klubbens årsmøte hvor vedtaket om regnskapet skal fremkomme.
- Kopi av årsoppgaven(e) fra bank over klubbens konto(er)
- Kopi av lønnsstatistikken som bedriften sender Telfo 1. gang i året. (LOK § 16 pkt. 7)

Nyoppretta klubber trenger kun å sende oss melding om valg samt konto nr. for klubbkassen.

Det er også mulig å søke om ekstra klubbtilskudd!

Støtte til en startkonferanse for mindre og/eller nystartede klubber: Ansvar legges på organisasjons-

sekretær. Økonomiske rammer skal diskuteres med fagforeningens leder.

Støtte til styrekonferanser:

Ingen støtte overstiger mer enn 70 % av kostnadene for konferansen.

Støtten vurderes ut i fra klubbens likviditet, konferansebudsjett, klubbkontingent, dagsorden, referat, antall deltakere på konferanse og til sist regnskapet for konferansen.

Støtten utbetales fortrinnsvis etter avholdt konferanse. Støtten forbeholdes deltakende medlemmer.

Støtte til medlemsaktivitet:

Dette må gjelde ekstraordinær medlemsaktivitet.

Støttens størrelse vurderes ut fra klubbens likviditet, aktivitetens form, klubbkontingent, dagsorden, budsjett, antall deltakende medlemmer og lignende. Støtten utbetales fortrinnsvis etter avholdt aktivitet. Støtten forbeholdes deltakende medlemmer.

Søknad om ekstra klubbtilskudd sendes til fagforeningsstyret v/leder pr. brev, e-post firmapost@rele.no eller faks 51 84 04 80. Søknaden vil bli behandlet av styret på første styremøte etter vi har mottatt søknaden.

Nytt direktiv på vei

EU-kommisjonen gir seg ikke i kampen om å dumpe lønninger og skvise fagbevegelsen. Nå kommer et direktiv som tillater sesongarbeidere fra land utenfor EU å jobbe i unionens medlemsland i opptil ni måneder. Fagbevegelsen frykter mer sosial dumping.

Kilde: LO Tidningen

Ifølge arbeidsdokumenter som har lekket ut skal sesongarbeidere fra land utenfor EU kunne jobbe i medlemslandene i opptil ni måneder per år. Fagbevegelsen mener arbeidsgivere vil ansette sesongarbeiderne kun for å dumpe lønningene. Og ifølge den svenske LO-Tidningen, fruktbonder i sør og øst-Europa som ønsker å hente inn billig arbeidskraft.

Dette åpner slusene for utnytting av mennesker og dumping av vilkår, sier lederen av det svenske forbundet Byggnads, Hans Tilly, til LO-Tidningen. Også lederen i Seko, Janne Rudén, er skeptisk til direktivet. Han sammenligner arbeidet med direktivet med tjenstedirektivet, som snart trer i kraft.

Det er tydelig at EU-kommisjonen aldri gir opp, sier han. - Etter kjempedemonstrasjoner og diskusjoner lykkes vi med å få inn endringer i tjenstedirektivet som verner faglige rettigheter, men nå kommer det opp igjen. Dette er en variant av tjenstedirektivet.

Forbundets oljeutvalg på studietur til Dublin

Av: Kai Christoffersen

En lærerik tur hvor utvalget fikk treffe representanter fra Technical engineering electrical union, (TEEU) og observere folkeavstemningen om Lisboatraktaten.

Formålet med turen var å komme i dialog med ledelsen i TEEU for å sikre bedre kontroll og betingelser vedrørende innleie av irske elektrikere til Norge. Forbundet har god kontakt med Dansk Elektrikerforbund og avtale om godkjenning av danske selskaper som tilbyr utleie av sin arbeidskraft. Ønsket hadde vært å få tilsvarende for irske elektrikere. På flere store anlegg i Norge har også irske elektrikere blitt innleid og da spesielt fra ett selskap som heter Ranridge. Vår mistanke om at ikke alt fungerer slik avtalen skal regulere i inn / utleie forholdet, ble bekreftet av de irske tillitsvalgte.

Innbetalinger som er bedriftens kost, blir trukket av lønninger til de ansatte. En utfordring har vært å få de til å følge avtalene om arbeidstid som er på anlegget.

Det ble et godt møte med president og vice president i TEEU og etter en presentasjon og kort orientering, ble det en løser og mer avslappet diskusjon om forholdene for fagbevegelsen i Irland og i Norge.

Oljeutvalget startet med utvalgsmøte første dag og fikk sin beretning godkjent slik at den kunne sendes til Landstariffkonferansen. De fleste hadde reist tidlig på morgenen og med møte som ble avsluttet ca kl 20.00 så ble det tidlig seng. Utvalget fortsatte sitt møte neste dag og holdt på til kl 14.00 slik at det skulle bli litt tid til dusj før møte med TEEU.

At det var et splittet Irland i synet på Lisboa traktaten fikk vi oppleve med plakater og stands i hovedgatene i sentrum av Dublin. Det var bare 18 måneder siden sist irene stemte over traktaten og den gang med 53 % nei flertall. Bare i løpet av få dager ble det skrevet ut nyvalg som med tydelighet viste respekten myndighetene hadde for flertallets stemme.

Med EU garantier for at irsk abort politikk ikke blir berørt, og samme for nøytralitet og skattepolitikk, så ble det denne gangen flertall

Leif-Egil Thorsen gir gaver fra fagforeningen til president og vice president i TEEU.

Fra V: Kristian Pedersen, Kai Christoffersen, Leif-Egil Thorsen, Ulf Iversen, Eddie Fjellheim, Trond I Løvstakken, Karsten Bø, Kjell Sverre Aasheim og Roar Gjesdal.

Fotograf: John Helge Kallevik.

Lærlingmøter avholdt i Rogaland

Lærlingmøtene i Haugesund og Sauda ble godt besøkt da fagforeningen inviterte lærlingene til møte.

Av John Helge Kallevik

Lærlingene med Egil Willy Kristensen og ungdomsrepresentant Kenneth Skog.

Fagforeningens installasjonsutvalg vedtok å invitere lærlingene i fylket til møter i hele fylket. Både organiserte og uorganiserte lærlinger var invitert.

Møtene ble avholdt i Egersund, Sandnes, Stavanger, Haugesund, Sandeid og Sauda. På møtene i Egersund, Sandnes og Stavanger deltok fagforeningens ungdomsrepresentant Kenneth Skog.

Temaer på møtene var: Gjennomføring av opplæring i bedriftene, lærlingenes lønns- og arbeidsforhold i bedriftene i forhold til lov og avtaleverk, gjennomføring av fagprøve for lærlingene, medlemskap i EL & IT Forbundet, og forsikringer knyttet til medlemskapet.

Egersund:

Møtet i Egersund ble avholdt i kontorene til LO i Dalane og her møtte 2 lærlinger fra Sønnico Instal-

lasjon AS Egersund på møte. I tillegg til fagforeningens representanter møtte også Rune Eia fra LO i Dalane.

Sandnes:

Møtet for lærlingene i Sandnes ble i år avholdt på opplæringskontoret for elektrofag som holder til på Forus.

Her møtte 8 lærlinger fra Sønnico Installasjon AS Stavanger, 2 lærlinger fra Sandnes Elektriske Forretning AS og 1 lærling fra Apply (NSI Stavanger). Her vil vi rette en stor takk til opplæringskontoret for elektrofag ved Knut Maubach som stilte møterom til disposisjon.

Stavanger:

I Stavanger ble møtet avholdt i fagforeningens lokaler på Lagårdsveien 124.

Lærlinger og tillitsvalgte fra møte i Saida hos Ryfylke Elektro. Medlemmer fra både Saida Installasjon og Ryfylke Elektro stilte i møtet.

Her var oppmøtet dårlig. Det var bare 4 lærlinger til stede. Det var 2 lærlinger fra

Rogaland Elektro AS, 1 lærling fra Sønnico Installasjon AS Stavanger og 1 lærling fra Rønning Elektro AS.

Haugesund:

Møtet i Haugesund ble lagt til Haugaland Kraft sitt kompetansesenter på Bø. Hele 35 lærlinger og tillitsvalgte møtte frem. Jarle Jæger fra opplæringskontoret var innom og hilste på lærlingene.

Fra Aibel møtte 9 lærlinger, fra First Elektro møtte en lærling og en tillitsvalgt, fra Bravida Norge 2, avdeling Haugesund, møtte 2 lærlinger og en tillitsvalgt, Jatec stilte med 3 lærlinger og en av de tillitsvalgte, fra Apply (totalt) møtte en lærling, YIT stilte med 2 lærlinger og en av de tillitsvalgte, Haugesund Elektriske møtte med 3 lærlinger. ETR stilte med hele 6 lærlinger.

Saida:

I Saida stilte så godt som alle lærlingene. 11 medlemmer fra både Ryfylke Elektro og Saida Installasjon stilte her. Stor takk til Ryfylke Elektro for at vi fikk holde møte der.

I Sandeid var det bare en som møtte frem til møte.

til alle fremmøtte. 9 lærlinger meldte seg inn i EL & IT Forbundet. Stor takk også til Haugaland Kraft, Rune Eia i LO i Dalane og Opplæringskontor på Forus for at vi fikk avholde møtene her. Stor takk også til de klubbene som fikk lærlingene til å stille på møtene. Spesielt takk til tillitsvalgte i klubbene Bravida Norge 2 i Haugesund, First Elektro, og YIT Haugesund som stilte med representant.

T – Skjorter

Fagforeningen sin T – skjorte ble utdelt. Det ble stor diskusjon rundt de krav som var på t – skjortene.

På møtene serverte fagforeningen pizza *Fra møte i opplæringskontorets lokaler på Forus.*

Internasjonal konferanse om skiftarbeid og helse

Statens Arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) har skrevet et notat fra sin deltakelse på konferanse om skiftarbeid og arbeidstid. Konferansen er den 19 i rekken som gir forskere fra hele verden mulighet til holde seg faglig oppdatert, og utveksle erfaringer.

Toleranse for skiftarbeid

Konferansens første økt handlet om hvorvidt det finnes arbeidere som tåler skiftarbeid bedre enn andre. Mikko Härmä, fra STAMIs finske søsterinstitutt Arbetshälsoinstitutet, fremhevet at helserisiko ved skiftarbeid kan omfatte så mye, og forårsakes av så mange mekanismer, og man må spørre seg om hvorfor det er så stor variasjon mht søvn/våkenhet blant skiftarbeidere, og hvorfor så mange skiftarbeidere tilsynelatende kan holde seg friske og problemfri.

Han understreket at kartlegging av søvn- og våkenhetsforstyrrelser kan være beheftet med målefeil og feilklassifisering pga selvrapportering. Studier har vist at følgende faktorer spiller en rolle for hvordan den enkelte tåler skiftarbeid: Alder, kjønn, personlighet, helse- og familiestatus, samt individuell evne til tilpasning og mestring.

Søvn

Siden søvnunderskudd og søvnighet er knyttet til de fleste problemer i forbindelse med skiftarbeid, ble mye tid avsatt til foredrag og presentasjon av undersøkelser som handler om søvnproblemer i ulike yrkesgrupper. Den overordnede hensikt med disse studier er å komme fram til ordninger for søvn og hvile som best mulig ivaretar sikkerhet og helse.

Kronobiologi

Et sett foredrag handlet om hvordan døgnvariasjoner i kroppen på ulike vis påvirkes av skiftarbeid. Det gjelder for eksempel kroppstemperatur, hormonet melatonin og blodsukker. Denne typen forskning er viktig for å forstå de biologiske mekanismene som knytter skiftarbeid til ulike helseutfall, som for eksempel kreft, og Dr. Erhard Haus, fra universitetet i Minnesota, gjennomgikk mulige mekanismer for en sammenheng mellom døgnrytmeforstyrrelser og kreftutvikling. Kroppens mange rytmer påvirker hverandre, og dette innebærer blant annet at det kan ta lang tid å gjenopprette normal døgnrytme etter en periode med for eksempel nattskift.

Sikkerhet
Endret døgnrytme og søvnproblemer kan innebære stor risiko for ulykker og nestenulykker for en rekke yrkesgrupper med skiftarbeid. Forskning på dette feltet innebærer ofte sammenlikning av alternative skiftordninger på en arbeidsplass, med hensyn til ulykkesforekomst.

Intervensjoner og organisering av arbeidstid

Tiltak for å lette problemene med skiftarbeid, som ble beskrevet og diskutert, omfattet lysbehandling, bruk av høneblunder, tilførsel av melatonin, riktig mat, begrensning av antall arbeidstimer per uke samt nye arbeidstidsordninger.

Arbeidsløshet i Norden målt i prosent etter arbeidsstyrken

Kilde: www.arbeidslivinorden.org

Korrigerte tall pr 27.8. 2009:

Island	9,1 %
Sverige	7,9 %
Finland	7,7 %
Danmark	3,7 %
Norge	3,1 %

Ungdom i sikte

Av: Hege Louise Evertsen

Ungdom i Norge er heldige som har rettigheter og lover om hvordan vi skal bli behandlet. I mange andre land er de slett ikke så heldige. Den kampen som har vært for å få oss der vi er i dag er ofte tatt for gitt. Det er derfor vi i ungdomsutvalgene har en jobb å gjøre. For den kampen som er tatt for gitt pågår enda, det er en stor fare der ute som lurver.

Selv sitter jeg i distriktets og det sentrale ungdomsutvalget i EL&IT, sentrale LO ungdoms utvalg, sekretær i Aker Elektro klubben Rogaland og er vararepresentant i forbund-styret i EL&IT. Jeg er det du kaller en engasjert ungdom og er stolt av og si det er mange som meg der ute. Vi tar utfordringene med strak arm og står samlet. I ungdomsutvalgene er det stor fokus på å få engasjement blant ungdom opp. Det har vært en rolig periode i fjor, men vi har merket en økning i år. Vi har store planer for hvordan vi skal drive opp aktiviteten.

Skolering og informering er viktig for alle utvalgene, det er en jobb vi legger stor fokus på. Det er veldig viktig å komme ut blant ungdom å informere om rettighetene og kampen som pågår. Det er få ungdom som har tenkt over hvordan hverdagen hadde vært hvis ikke ungdommen før oss hadde tatt kampen. Det vi trenger er å få øynene opp for de unge om hva alderdom de ønsker å ha, hvilken lønn, arbeids tider og mange flere viktige emner som kommer til å bli reelle

Hege L Evertsen er talerør for EL&IT ungdommen.

for oss en dag. Dette er det vi må sloss for, det er derfor det er viktig å skolere unge i forhandlings teknikk, tale og debatt og arbeids rettigheter. Vi har også internasjonalt samarbeid slik at vi kan se hvordan andre land har det. I fjor var vi en delegasjon fra EL&IT som reiste til Russland der vi fikk oss et skikkelig kultursjokk. Dette året er en ny ung delegasjon på vei ut av landet.

Det positive med oss ungdom er at vi alltid finner det positive og morsomme. Det er svært få som noen gang har hatt en kjedelig ungdoms konferanse eller kurs. Vi har alltid en måte å vinkle det på slik at det blir lett å lære og morsomt. Vi har kjempet med både tenner og klør for å komme der vi er i dag. Vi har egne som er frikjøpt for å engasjere og verve ungdom samt fått egne ungdoms utvalg og kommet oss inn i styret som fagforbund styre. Men vi er ikke ferdig vi skal bli bedre og eldre å en dag ta over denne organisasjonen.

Sosial dumping

Av: Ivar Johansen, Hjemmeside og blogg: <http://ivarjohansen.no>

Oslo kommune har samkjøpsavtaler med 23 rengjøringsbyråer. Deloitte har nå gått disse firmaer nærmere i sømmene, og det ble på grunnlag av dette besluttet å gjennomføre mer detaljerte undersøkelser i forhold til åtte leverandører. Revisjonen tok for seg innbetaling av skatter og avgifter, arbeidsavtaler og lønnsforhold for ansatte hos leverandørene.

Det ble avdekket en rekke avvik. For en av leverandørene er det oppdaget vesentlig avvik mellom utbetalt lønn og det som regnes som tariff lønn. I dette selskapet var lønnen for de enkeltpersoner som ble omfattet av revisjonen fra 12 % til 27 % under tariff lønnsnivå. Kommunen har derfor sagt opp avtalen med firmaet. Kampen mot sosial dumping er særst viktig.

Besøk hos medlemmene på Kårstø

Torsdag den 3. september besøkte Leif-Egil Thorsen og John Helge Kallevik Kårstø anlegg og medlemmene her. Sentralt Olje- og anleggsutvalg satt seg som mål å besøke medlemmer på anlegg for å informere medlemmene om forhold rundt anleggsvirksomhet, arbeidstidsordninger og forhold/utfordringer vi står ovenfor i dagens arbeidsmarked.

Torsdag den 3. september besøkte Leif-Egil Thorsen og John Helge Kallevik Kårstø anlegg og medlemmene her. Sentralt Olje- og anleggsutvalg satt seg som mål å besøke medlemmer på anlegg for å informere medlemmene om forhold rundt anleggsvirksomhet,

arbeidstidsordninger og forhold/utfordringer vi står ovenfor i dagens arbeidsmarked.

Først besøkte vi Bravida Norge 2 AS Haugesund (tidligere Siemens Instalation). De har ansvar for blant annet kontroll av alt elektrisk utstyr som skal inn på KEP 2010, utskifting av UPSer`. I tillegg holder de på med utskifting av alle høyspentvern. De har også ansvar for all provisorisk arbeidsstrøm for entreprenørene på hele Kårstø anlegget. Det er rundt 13 medlemmer på anlegget fra Bravida Haugesund. Det ble diskutert videreføring av tariffavtalen og de lokale avtalene som gjelder i dag og pensjonsavtalen i selskapet (Bravida 2). I dag er det foretatt et navneskifte fra Siemens Instalation AS til Bravida Norge 2 AS. Selve fusjonen mellom Bravida Norge 2 AS og Bravida Norge AS vil bli foretatt på nyåret i 2010.

Så gikk turen videre til Aibel og de innleide som er omfattet av 4 – 3 ordning på Aibel kontrakten. Det var rundt 50 medlemmer til stede. Leif – Egil orienterte om situasjonen for arbeidstidsordninger på anleggene i dag. Han refererte til de utfordringene som er rundt arbeidstidsordninger etter arbeidsrettsdommen.

Medlemmene er frustrerte med 4 – 3 ordning, hvor de som bor i Sverige har lang reisetid mellom arbeidssted og hjemsted. Det var også medlemmer fra Odda og Bergen. Medlemmene her var meget godt fornøyd med arbeidstidsordningen på Kårstø.

Hensikten med 4 – 3 ordningen er tilrettelagt for de som bor i Odda, Bergens- eller Stavanger området.

Turen gikk videre til Apply og Aker Elektro medlemmer. De arbeider for ABB på Kårstø. Rundt 20 var samlet til lunsjpause hvor vi fikk snakke med medlemmene som stilte spørsmål og kommenterte situasjonen. De fleste som er

Leif-Egil informerer medlemmene i Bravida Norge 2 avd Haugesund. Fra venstre: Ole Kjell Olsen, Leif - Egil Thorsen, Vidar Vestbø og Werner Pedersen.

Fra spisebrakka til Aibel på Kårstø. Mange innleide på 4 - 3 ordning.

på denne kontrakten er lokal arbeidskraft. Bare noen få reiser. Det er ikke laget noen arbeidstidsordning. Et av medlemmene bor i Nord Norge og går 7,5 timers dag. Han kunne godt tenkt seg en god arbeidstidsordning.

Problemet på Kårstø er at Statoil-Hydro nekter arbeid på søndag. Da er det ikke mange muligheter igjen for å få til gode ordninger.

Medlemmene ble informert om situasjonen etter arbeidsrettsdommen fra januar 2009. Det er store utfordringer for å få til arbeidstidsordninger (12 – 16 og 14 – 21 ordning) med blant annet å få timetallet til å gå opp, ukentlig arbeidstid, spisepauser, reise til og fra anlegg.

Det kom et unisont krav om bedre arbeidstidsordninger.

Fra spisebrakka til medlemmene i Apply.

Velferd på Kårstø anlegget:

På Kårstø anlegget er det god og vel fungerende velferd. Det er flere velferdsbygg på Kårstø. Det hele startet i midten på 80 tallet hvor en fikk til en avtale om velferd på anlegget. I alle kontrakter den gangen ble det tatt høyde for 50 øre pr time fra entreprenørene og samme for utbygger som skulle gå til velferd. I dagens kontrakter er beløpene pr time for velferd øket betraktelig.

I dag har de fått et helt nytt bygg på Kårstø med navnet Gudbrandsstova. Dette velferdsbygget består av pub med dart, tv - spill, internett-kafe`, biljard og hockeyspill. I tillegg er det 2 squash rom i bygget. Her arrangeres også velferdskvelder med underholdning og quiz.

I Huset Vårt (navnet på velferdsbygget) er det treningsapparater, skytebaner for luftgevær og pistol. I tillegg er det 2 squash rom.

Det er en egen stor idrettshall med fotball, håndball og tennis.

Huset vårt eies av LO. Ved avslutningen av et anlegg ville Statoil rive velferdsbygget. Dette gikk LO i mot og la 1,5 millioner kroner på bordet og overtok eierskapet av huset. Dette medførte at bygget ble stående mot at Statoil driftet huset. LO mente at det var viktig å ha velferd på anlegget selv om det ikke foregikk store utbygginger ved anlegget. Det har alltid vært vedlikehold på anlegget hvor det har tilreisende som

Her er medlemmene fra Aker Elektro. Leif-Egil informerer i matpausen.

har sitt behov for velferd.

Velferden på Kårstø arrangerer utflukter til Hauge sund med revyer og konserter. Etter sommeren arrangerte velferden tur til Bergen, med innlagt besøk på akvariet.

Det er egen velferdssekretær ansatt for å holde aktiviteten i gang.

LO's anleggssekretær, Kåre Karlsen, har vært med som en pådriver for velferden fra starten.

Daglig følger LO Koordinator Rune Eriksson opp vernetjenesten og tillitsvalgt saker med tillegg av velferden.

Lærlingspalten

Av Sverre Åge Johnsen

I Samleskinnen vil vi belyse ulike forhold som lærlingene kan komme oppi og ikke minst de mest vanlige sakene vi får spørsmål om. Denne gang prøver vi å vise hvordan fagforeningen vår er oppbygget.

Fagforeningen har som mål å organisere lærlinger, ha god opplæring og forberede lærlingene på at de snart er fagarbeidere og det er dem som skal videreføre faget og overta som tillitsvalgte.

Vår fagforening

Det er mange som lurer på hvordan EL & IT sin struktur ser ut. Er vi medlemmer i Rogaland elektromontørforening eller er det EL og IT Rogaland?

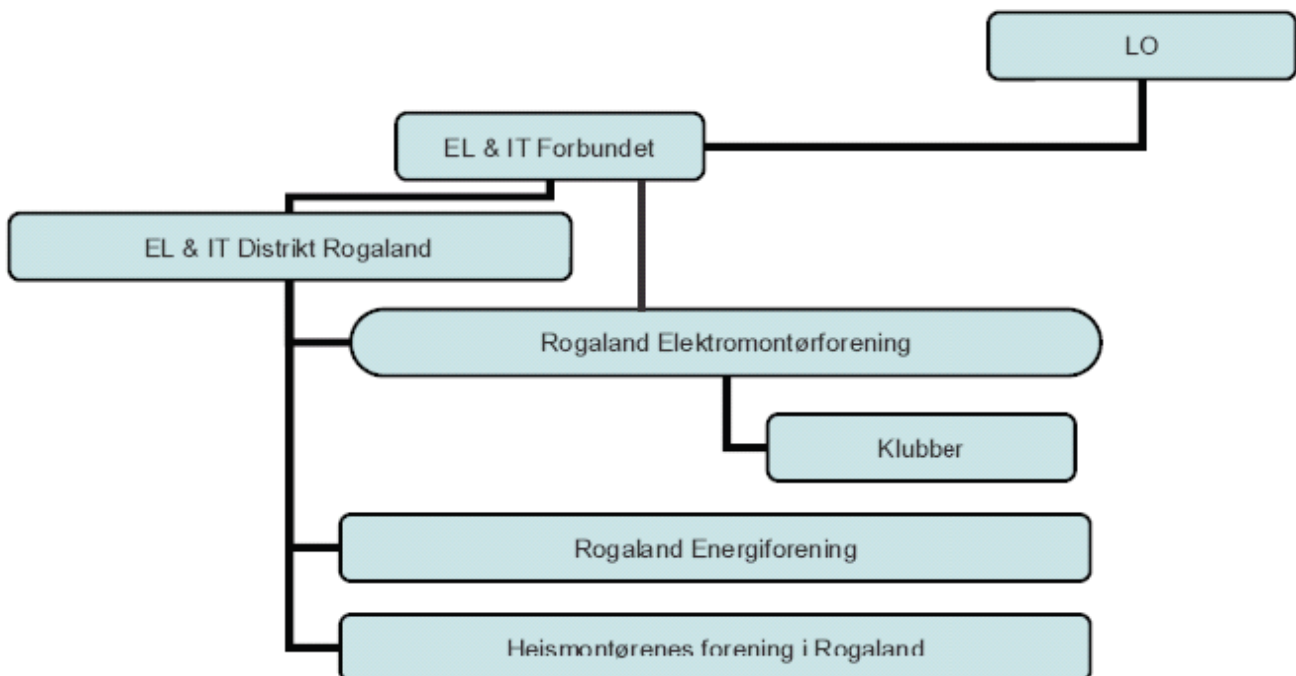
Er vi også medlemmer i LO når vi organiserer oss? Spørsmålene kan være mange, og vi skal prøve og synliggjøre mønsteret.

Alle som organiserer seg i EL & IT vil være en del av LO familien, som består av en rekke for-

bund, Fellesforbundet (består for eksempel av rørleggere, snekkere.....) er et annet forbund som er en del av LO familien. LO består av bortimot 1 million medlemmer, så vi er sterke vi, hvis vi ønsker makt bak kravet.

EL & IT er delt inn i distrikt, hvor vi er knyttet til EL & IT Rogaland. EL & IT Rogaland består deretter av flere fagforeninger Energi, Heis, Relacom, Tele og oss elektrikere som er tilknyttet Rogaland elektromontørforening (RELE).

Under ser du et forenklet kart over vår organisasjonsstruktur:

Forenkla organisasjonskart over hvordan linjene går i EL & IT Forbundet.

MAKT ELLER AVMAKT ARBEIDSTAKER- MEDVIRKNING I PETROLEUMS- VIRKSOMHETEN

Av: Terje Hansen

Leder av HMS utvalget i RELE og organisasjonssekretær John Helge Kallevik var på konferanse hos petroleumstilsynet 9. september.

Konferansen tok for seg arbeidstaker sin medvirkning til å påvirke sin arbeidsplass når det gjelder bla helse, miljø og sikkerhet. Det ble holdt flere gode innlegg, og det var en god plenumsdebatt på slutten dagen.

Ingen fasit for arbeidstakermedvirkning

Arbeidstakermedvirkning som en demokratisk rettighet er et viktig prinsipp i norsk arbeidsliv. Petroleumstilsynets konferanse "Makt eller avmakt? Arbeidstakermedvirkning i petroleumsvirksomheten" viste at det er store forskjeller i hvordan medvirkning fungerer i praksis.

Arbeidstakermedvirkning er en sentral del av arbeidet med å etablere og videreutvikle et høyt HMS-nivå i petroleumsvirksomheten.

Krav til arbeidstakermedvirkning er lovfestet i Arbeidsmiljøloven og i forskrift om helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten. Men det finnes ingen fasit for hvordan arbeidstakermedvirkning skal praktiseres.

Regelverket åpner for at arbeidsgiver kan løse dette på mange ulike måter. Derfor ser vi også store forskjeller innad i bransjen, både med hensyn til hvordan medvirkning blir praktisert og hvordan aktørene legger til rette for medvirkning, sier Tone Gulbrandsen, sjefingeniør i Petroleumstilsynet og primus motor for konferansen "Makt eller avmakt? Arbeidstakermedvirkning i petroleumsvirksomheten" som ble arrangert i begynnelsen av september.

Lovfestet

Hensikten med arbeidstakermedvirkning er blant annet å bruke arbeidstakernes samlede kunnskap og erfaring for å sikre at saker blir tilstrekkelig belyst før det treffes beslutninger som angår helse, miljø og sikkerhet. Medvirkning skal også gi arbeidstakerne muligheten til å ha innflytelse på egen arbeidssituasjon.

Det er avgjørende at den som blir eksponert for

risiko, får medvirke i beslutningsprosesser som har betydning for HMS.

Erfaringsutveksling

Konferansen om arbeidstakermedvirkning samlet representanter fra arbeidstakerne, arbeidsgiverne, forskningsmiljøer og myndighetene til en hel dag med innlegg og diskusjoner om dette viktige emnet.

Målet for konferansen var å belyse arbeidstakermedvirkning fra ulike vinkler og få fram erfaringer, ideer og innspill fra partene.

Partene hadde ulikt syn på hva som var god og dårlig praksis for arbeidstakermedvirkning.

- Selv om arbeidstakermedvirkning stort sett ser ut til å fungere bra, ser vi også stadig eksempler på det motsatte, bekrefter Tone Gulbrandsen.

Framtidsutsikter

Sintef har fått i oppdrag å utarbeide en rapport som oppsummerer konferansen og i tillegg peker på de viktigste problemstillingene.

- Vi har også bedt Sintef komme med anbefalinger om hva som bør skje videre. Disse anbefalingene kan være rettet både mot partene i arbeidslivet og myndighetene, sier Gulbrandsen.

For en ting er praktiseringen av arbeidstakermedvirkning i dag; like viktig er det å kikke i glasskula og forsøke å se hvordan medvirkningen kan utvikles videre - i takt med forandringene i arbeidslivet.

Ny teknologi og nye organisasjonsformer kan gi utfordringer til arbeidstakernes medvirkning, både med hensyn til innhold og hvordan medvirkningen gjennomføres.

- Derfor er det nødvendig å se på hvordan arbeidstakermedvirkningen kan videreutvikles, sier Gulbrandsen.

Rapporten fra Sintef er ventet ferdig i siste halvdel av oktober.

Utdanningskonferanse 29.9. – 1.10.2009 på Quality Hotell Airport, Gardemoen

Av Reidar Skjold

Noen kjenner kanskje til at det vil komme nye forskrifter om kvalifikasjoner for elektrofagfolk (FKE) i nær framtid.

I den sammenheng ble det avholdt en konferanse for å belyse hva vi kan vente oss.

I følge media slipper EØS-borgere fra 1. okt. å søke oppholdstillatelse i Norge. Det er nok å registrere seg når de kommer. Registreringsordningen bygger på EU-direktiv som i større grad enn i dag, skal sikre EØS-borgere rett til fri bevegelse og opphold i EU/EØS-område. Den bransjen som utsettes med dette nå, er først og fremst service og restaurantbransjen.

Det var 55 deltakere fra hele landet hvorav 9 deltagere kom fra Rogaland. Innledere var:

Hans Felix og Ragnar Gregersen fra EL & IT forbundet. Torbjørn Hofstad og Runar Røsbekk fra DSB elsikkerhetsavdeling, og Anne-Lise Rolland fra LOs juridiske avd.

Felix la fram historikken for bransjen.

Hofstad gikk gjennom ulike statistikker for landene i Norden som overrasket flere. Norge brukte ikke noe særlig mer energi pr. innbygger enn resten av landene, men vi brukte vesentlig mer strøm enn nabolandene. Det var og stor sammenheng mellom antall branner i de ulike landene. Brannårsaken var ofte komfyrer. Norge brukte mer penger på forebygge branner og det er nok viktig i og med at vi har større andel av trehus.

Røsbekk var den som kunne EL-forskrifter med tilhørende paragrafer og var slett ikke lett å målbinde. DSB er på mange måter Justisdepartementet forlengede arm og er den toneangivende i forskriftsendringen. En vet ikke når forskriften sendes ut på høring, men vi har 3 mnd. på oss å komme med innsigelser. De må være godt begrunnet for at de skal tas til etterretning.

Rolland gjennomgikk regelverk med dertil mange paragrafer og tolkninger som føltet vanskelig og komplisert. Vi var og inne på utenlandsk utdanning, (innhold, lengde osv.) og hva EØS direktivet sier. En fordel hadde det nok vært og avsatt mer tid til dette emnet slik at utbyttet ble bedre.

Kjernen i opplegget og det som ble diskutert mest, var at ansvarlig for utførelse av el-installasjoner og de ansatte (montører) inkl. lærlinger må være ansatt i samme bedrift. I det nye forslaget, som kommer, kan installatør satt på spissen ha tilholdssted i Danmark. Utførende firma skal ha en oppgardert fagansvarlig som ivaretar det faglige på ulike jobber. Med andre

ord kan dette føre til at vi får underleverandører (eller kontraktører) og vi ser for oss at ansvarsforholdene smuldres opp.

Dette begrunnes med at elsikkerheten ikke tilstrekkelig ivaretas, lærlinger får en dårligere opplæring og vi kan få A-lag / B-lag alt avhengig av arbeidstilfang med løsere arbeidskontrakter.

Utdanningskonferansen oppsummerte enstemmig følgende som oversendes forbundsstyret:

- Den som er faglig ansvarlig og den som utfører arbeidet skal være ansatt i samme bedrift, altså installatør og fagarbeider.
- Inn- og utleie mellom bedrifter skal kun foregå mellom bedrifter som omfattes av forskriften (FKE), er godkjent opplæringsbedrift med egen produksjon
- Utenlandske arbeidere skal ha tilsvarende utdanning som norskutdannede for å arbeide som elektrofagarbeider. De som ikke har avlagt fagprøve på nivå med FKE og installatører (dagens) må ta ny prøve.
- Krav til kvalifikasjoner skal også gjelde for ansatte hos produsent – det er ikke tilstrekkelig med bedriftsintern opplæring (eks. storkjøkkenmaskiner 100A)
- Det må framkomme i forskriftens navn at det er en forskrift om krav til kvalifikasjoner for elektrofagarbeider

Konferansen ber forbundsstyret forberede organisasjonen på å bruke de nødvendige midler i kampen om forskriften. Dette innebærer at vi i tillegg til gode argumenter og politisk lobbyvirksomhet må forberede oss på politiske aksjoner.

Som vi ser ut av det som er belyst, er framtiden usikker og utfordringene er store for vår bransje. Mer informasjon angående dette tema, vil med stor sikkerhet komme etter hvert.

En komité er en gruppe udugelige valgt av uvillige til å gjøre det umulige.”

Utdanningskonferansen 2009.09.29. FKE/FOE

av Arne Varhaug

Opplæringskonferanse Gardermoen 29. september til 1. oktober 2009

Konferansen gikk over 3 dager, på Quality Hotel Gardermoen. Kurset hadde ca 54 påmeldte deltakere, Ragnar Gregersen, Tove Johansen og Dag Langer Andersen deltok fra Forbundet.

Distrikt Rogaland hadde 9 påmeldte deltakere.

Utdanningskonferansen dette året ble i helhet viet Forskrift for Kvalifikasjonskrav for Elektrofagfolk FKE og registreringsforskriften for elektrovirksomheter som er under revisjon og skal slås sammen til en felles forskrift, foreløpig uten navn, men foreløpig omtalt i Forbundet som FOE.

Forbundsleder Hans Felix startet konferansen med en innledning om Elektrikeryrkets utvikling gjennom tidene i forhold til opplæring, kompetanseutvikling og autorisasjon av elektrofagfolk.

Andre innledere var;

– Fra DSB; Leder(Direktør?) sivil-ingeniør Torbjørn Hofstad og Senioringeniør Runar Røsbekk som gikk gjennom de største endringene i den nye forskriften.

– Distriktssekretær Are Solli pratet noe om fagopplæring, elsikader, behandling og oppfølging fra sykehus.

– Fra LO's Juridiske kom advokat Anne-Lise Rølland, og tok for seg utenlandsk arbeidstakere (elektrikere), virksomheter og kompetanse, og innledet og svarte på spørsmål om aktuelle direktiver og forskrifter i EU/EØS-området.

– Forbundssekretær Tove Johansen innledet om høringsprosessen, argumentasjon og strategi.

– Forbundssekretær(?)Ragnar Gregersen innledet en debatt om EU/EØS sin innflytelse og innvirkning på norsk Elsikkerhet, elektrikerfaget, sosiale konsekvenser for samfunnet og fremtiden for norske

elektrofagfolk og vår konkurransevne overfor EU/EØS.

Det var flere bolker med gruppearbeid og diskusjoner i gruppene og i plenum om flere problemstillinger og emner, som for eksempel;

– Hvordan vil fremtiden bli med tanke på elsikkerhet, internkontroll, kvalitet, inspeksjon av ”Ikke elektrofagfolk”, noe som kan føre til at både feiervesen og hjemmesykepleiere rapporterer om visuelle avvik hos sluttbruker etter gitte sjekklister.

– Hvordan blir faget ivaretatt etter alle reformene og kunnskapsløftet, hvordan blir brytningen mellom DSB og Utdanningsdepartementet for å få ivaretatt både den elektrofaglige, almenfaglige, pedagogiske og akademiske delen av faget.

– Hvordan skal vi unngå at vikarbyråene blir elektrikerens fremtidige arbeidsgiver, og hvordan vi skal beholde et trygt og sterkt fagmiljø i den enkelte installasjonsbedrift.

Etter sterke ønsker fra konferansen ble det vedtatt en enstemmig uttalelse, som skulle sendes forbundsstyret, i forhold til endringene og svakheter i den nye forskriften, der vi blant annet stiller krav til virksomheter som skal kunne leie ut elektrofagfolk til bransjen, og krever at disse måtte være i henhold til registreringsforskriften, ha installatør, godkjente opplæringsbedrifter og ha minst 50 % egenproduksjon, noe som er i henhold til Arbeidsmiljølovens bestemmelser i dag.

Det var en interessant konferanse, med viktig tema og tunge saker, og tiden kom vel med, både i programmet og interessante diskusjoner om kvelden.

”Alle var enige om at dette hadde vore ein gild tur, og at dette måtte dei gjera fleire gonger”

Gruppediskusjoner under konferansen.

RETURADRESSE:
Rogaland Elektromontørforening
Lagårdsveien 124, 4011 Stavanger

Rogaland Elektromontørforening
1 Rele
1909-2009
100 år i kamp for medlemmene

Invitasjon til julemøter i Haugesund og Stavanger

Vi har gleden av å invitere dere medlemmer til årets julemøter. I år avholdes julemøtene på to påfølgende fredager i Haugesund og Stavanger.

TID: Haugesund fredag 4. desember 2009
Stavanger fredag 11. desember 2009

STED: Haugesund Odd Fellow – Sørhauggt 219
Stavanger Folkets Hus Stavanger

Tidspunkt: kl 19:00 (både Haugesund og Stavanger)

Gaver

Det vil bli foretatt utlodning på alle mottatte gaver. Alle tillitsvalgte bes om få gaver fra arbeidsgiverne. Fagforeningen gir en del fenalår til utlodningen. Fagforeningen vil også be om gaver fra engrosbedriftene og andre samarbeidsparter.

Informasjon på medlemsmøtene i Haugesund og Stavanger:

Fagforeningen vil informere om aktuelle saker. I tillegg vil det bli servert god mat med noe drikke til. Som tidligere år blir det i år også utlodning av gaver vi får fra våre installatører og grossister og med tillegg av gaver fra fagforeningen.

*Hjemmeside Rogaland Elektromontørforening: <http://www.rele.no/>
Hjemmeside EL&IT Distrikt Rogaland: <http://www.elogit-rogaland.org/>*